

М.М. ШЕВЧЕНКО, канд. екон. наук, доцент, НТУ «ХПІ», Харків

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ

Статтю присвячено актуальній темі розбудови зовнішньоекономічної співпраці українських та польських підприємств. Узагальнено статистичні та аналітичні дані щодо поточного стану економічного розвитку Республіки Польща, торговельних, інвестиційних та підприємницьких взаємозв'язків між Україною та Польщею. Визначено, що спільне підприємництво є однією з найперспективніших форм міжнародної співпраці між промисловими підприємствами двох країн.

Статья посвящена актуальной теме развития внешнеэкономического сотрудничества украинских и польских предприятий. Обобщены статистические и аналитические данные, характеризующие современный уровень экономического развития Польши, торговые, инвестиционные и предпринимательские связи между Украиной и Польшей. Обосновано, что совместное предпринимательство является одной из наиболее перспективных форм международного сотрудничества между промышленными предприятиями двух стран.

The article is devoted to actual topics of international business enhancement between Ukrainian and Polish enterprises. Statistical and analytical data concerning modern level of Poland's economic development and and foreign trade development was analysed. Joint venturing is one of the most perspective forms of international business development between Ukrainian and Polish industrial enterprises.

Актуальність. Україна і Польща – дві великі держави Центрально-Східної Європи, яких об'єднує не лише спільна історія багатьох періодів, а й споріднені мови та схожі культурні традиції. Економічний розвиток обох країн, природні багатства та сформована структура економіки відкривають широкі перспективи для кооперації та торгівлі. Також набуває дедалі більшого значення позиція країн у глобальній економіці, говорячи про транзитне розташування наших держав на важливих шляхах континентального проходження товарів. Таким чином, економічне співробітництво України та Польщі можна розглядати в різних аспектах: як важливий шанс для України на інтенсифікацію економічних зв'язків з членом ЄС через зміцнення діяльності правових факторів у диверсифікованості зовнішньоекономічних форм зв'язків; як можливість набуття досвіду регіонального співробітництва Польщі на західних кордонах (польсько-чеський і польсько-німецький); як засіб вирівнювання суспільно-господарських диспропорцій.

Аналіз попередніх досліджень. Дослідженню аспектів економічної співпраці України та Польщі присвячені роботи Л.Д. Чикаленко, Є. Франчук, Д. Васильєва, П. Збергарда та ін. Разом з тим питання визначення перспектив подальшого розвитку економічного співробітництва країн потребують подальшого дослідження.

Мета дослідження. Метою роботи є аналіз поточних тенденцій економічного розвитку Польщі та обґрунтування перспективних напрямків міжнародного співробітництва України та Польщі.

Виклад основного матеріалу. Республіка Польща завжди була сполучною ланкою між Сходом і Заходом, через її територію вели торговельні шляхи, що з'єднують ці дві частини світу. Економічні успіхи забезпечили країні репутацію надійного та перспективного партнера. По випуску багатьох промислових товарів Польща належить до ведучих світових виробників. За останній час збільшився потік іноземних інвестицій в країну, чому сприяють політична й економічна стабільність, системні економічні перетворення, ємний внутрішній ринок, сприятливий інвестиційний клімат.

Господарство Польщі є досить диверсифікованим. У структурі національного продукту країни на промисловість припадає 35 %, торгівлю і сферу послуг – 45 %, сільське господарство – 6 %[3]. В галузевій структурі промислового виробництва найбільшою є частка легкої і харчової промисловості (29 %), машинобудування (28 %) та паливно-енергетичного комплексу (23 %).

У паливно-енергетичному комплексі переважає виробництво твердих видів палива, головним чином, кам'яного вугілля, частка якого становить понад 75 %. За видобутком вугілля Польща займає восьме місце у світі – 176 млн. т (113 млн. т – кам'яне). Кам'яне вугілля видобувається у трьох кам'яновугільних басейнах – Верхньосілезькому, Нижньосілезькому та Люблінському. Основним є Верхньосілезький басейн – 95 % усього видобутку. Нафту і газ країна імпортує, в основному з Росії.

Металургійний комплекс представлений чорною і кольоровою металургією. Чорна металургія розвинута в Сілезькому і Малопольському воєводстві (Домброва Гурніча, Катовіце, Ченстохов).

Серед галузей кольорової металургії виділяється мідна промисловість. Виробництво концентрується у трикутнику Легніца – Жуковиці – Орск (Нижнь-Сілезьке воєводство). Свинець і цинк виплавляють у Катовіце та інших промислових центрах Верхньої Сілезії.

Найбільші машинобудівні підприємства в Польщі розміщені у великих промислових центрах. До найважливіших галузей машинобудування належать транспортне й важке машинобудування, електротехнічна і електронна промисловість. Виробництво легкових автомобілів концентрується у Варшаві, Плонську, Бельсько-Бялій, Нисі, Познані, Любліні. Вантажні автомобілі випускають у

містах Єльч та Стараховіце, автобуси – у Єльчі та Сяноку. Електропотяги для приміських сполучень виробляються у Вроцлаві, пасажирські вагони у Познані, товарні вагони – у Зеленій Гурі та Свідніці. Виробництво морських суден розташоване у Гданську, Щецині та Гдині, річкових – у Плоцку. Металургійне обладнання, гірничі машини та інша продукція важкого машинобудування випускається переважно у Сілезькому воєводстві. Головними центрами електротехнічної та електронної промисловості є Варшава, Гданськ, Вроцлав, Бидгощ, Познань та ін. [6]

Хімічна промисловість Польщі належить до галузей, які динамічно розвиваються. Неорганічна хімічна індустрія базується на багатих покладах кам'яної солі та сірки. Кам'яна сіль видобувається поблизу Іновроцлава та Клодави, сірка в Свентокшиському та Підкарпатському воєводстві. Головні центри виробництва азотних добрив – Пулави, Влоцлавек, Кендзежин-Козле та Тарнув. Найбільші центри виробництва фосфорних добрив – Паліце, Гданськ і Тарнобжег.

Польща має сприятливі умови для розвитку промисловості будівельних матеріалів. Основними є цементна та скляна промисловість. Головні райони цементної промисловості – Опольський, Свентокшиський та Холмський. Головним районом з багаторічними традиціями скляної промисловості є Судетський округ. Тут працює декілька великих підприємств поблизу Валбжиги, Болеславця і Строня Шльонського.

Найважливішою галуззю легкої промисловості Польщі є текстильна. Вона займається обробкою бавовни, штучних волокон, вовни, льону і шовку. Основними районами концентрації текстильної промисловості є Лодзинський, Бельсько-Бяльський і Ченстоховський та Білявсько-Судетський.

За останні роки харчова промисловість стала найбільш інвестиційно привабливою у Польщі. Важливою її галуззю є цукрова промисловість. Сільське господарство створює близько 7 % ВВП Польщі й займає четверте місце в господарській сфері після промисловості, торгівлі та будівництва.

У товарній структурі польського експорту провідне місце займають кольорові метали, електротехнічне й електронне обладнання, текстиль, транспортні засоби та кам'яне вугілля. Традиційними продуктами експорту Польщі є також сірка, заморожені овочі, сире м'ясо тощо. Імпортує країна в основному електротехнічне й електронне обладнання, мінеральну сировину, хімічну продукцію та текстиль, нафту, газ, кольорові метали.

Вступ до Європейського Союзу в 2004 році було важливим етапом у динамічному розвитку країни. Приведення польського законодавства й адміністрації у відповідність до стандартів ЄС і приплив структурних фондів із Співдружності (до 2013 року близько 67 мільярдів євро) стало стимулюючим фактором економічного зростання. Польща повністю використовує свій шанс, пристосовуючись до важливих завдань сучасного європейського ринку. Всі економічні об'єкти в Польщі, також з іноземним капіталом, мають рівним правом вести зовнішньоторговельні операції. Як правило, не існує обмежень на комерційні угоди щодо будь-яких товарів і послуг.

У 2011 р., згідно з даними PAiIZ, найбільше інвестицій надійшло до виробничих секторів польської економіки. Надходження прямих іноземних інвестицій до цього сектору склало 3,25 млрд. дол. США, що становить 41% частки у повному надходженні ПІІ до Польщі [4]. Якщо розглядати галузеву спрямованість ПІІ, то до автомобільної галузі надійшло найбільше капіталу – 703 млн. дол. США, тобто 9% усіх інвестицій у 2011 р., до хімічної і фармацевтичної галузей – 486 млн. дол. США, до металургійної галузі – 468,5 млн. дол.

У рейтингу міжнародної конкурентоспроможності «World Economic Forum (WEF) Global Competitiveness Report» Польща опинилася в перехідній групі країн з найвищим рівнем конкурентоспроможності. У свою чергу в зіставленні, проведеному «The IMD World Competitiveness Scoreboard», Польща виявилася на 32-му місці, а серед країн регіону поступається лише Чехії (29-е місце) в 2012 році [5].

Договірно-правова база між Україною та Республікою Польща налічує 125 міжнародних договорів та належним чином регулює більшість сфер українсько-польського співробітництва. Важливою складовою договірно-правової бази є двосторонні домовленості між суб'єктами адміністративно-територіального устрою України та РП, яких загалом налічується понад 450. Протягом 2010 року було підписано 6 міжнародних документів. Станом на квітень 2011 року на опрацюванні перебуває 20 проектів міжнародних договорів.

Республіка Польща є найбільшим торговельним партнером України серед країн Центрально- Східної Європи (рисунки 1.)

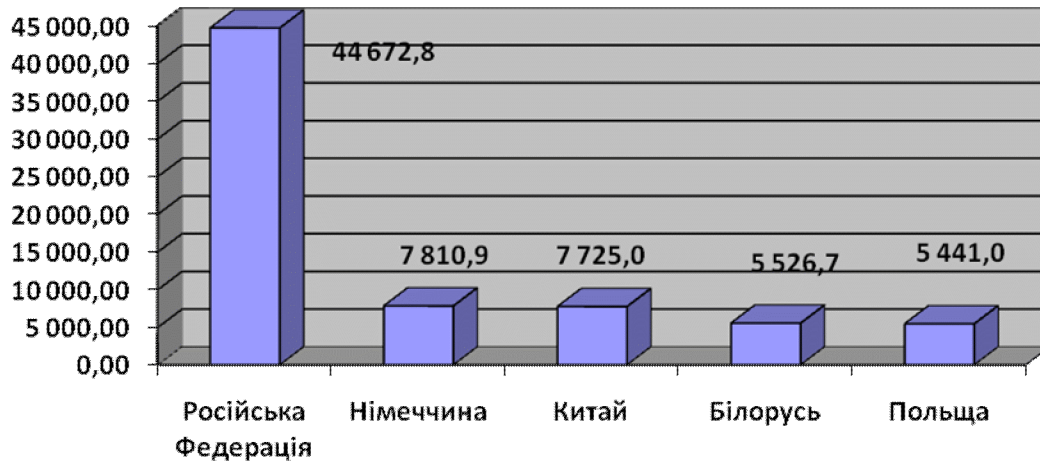

Рис. 1 – Товарообіг зовнішньої торгівлі України у 2011 році (млн. дол. США)

За підсумками 2011 р. обсяги зовнішньої торгівлі товарами України з Республікою Польща склали 5 441,0 млн. дол. США. При цьому рівень українського експорту до РП становив 2 543,6 млн. дол. США та у порівнянні з аналогічним показником 2010 року збільшився на 58,9%. Рівень польського імпорту до України – 2 897,4 млн. дол. США та у порівнянні з аналогічним показником 2010р. збільшився на 14,9 % (рисунок 2).

Негативне сальдо у зовнішній торгівлі з РП – за результатами 11 місяців 2011 року склало 353,8 млн. дол. США.

Обсяги зовнішньої торгівлі послугами України з Республікою Польща за результатами 2011 р. (останні дані станом на 19.01.12р.) зросли на 21,7% від рівня аналогічного періоду 2010 року і склали 187,9 млн. дол. США. Рівень українського експорту послуг до РП за 2011 р. склав 93,2 млн. дол. США, а рівень польського імпорту послуг до України – 94,7 млн. дол. США.

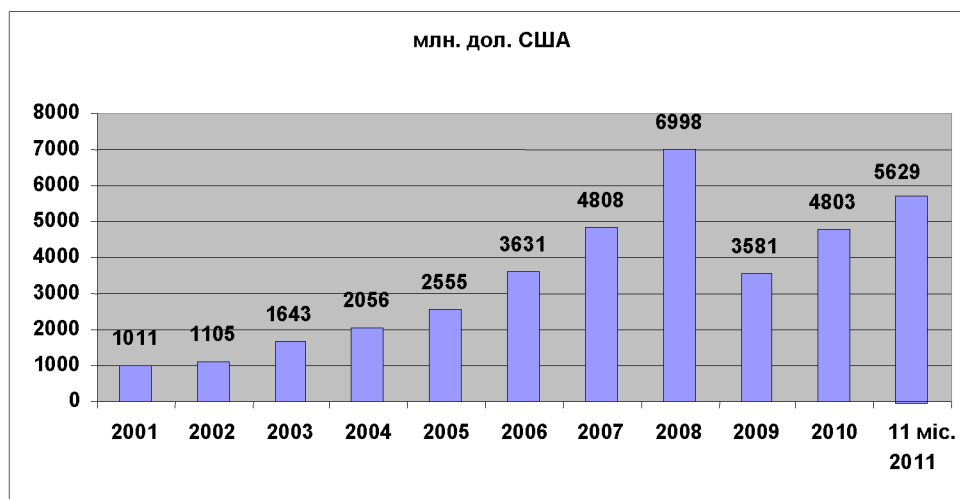

Рис. 2 – Зовнішньоторговельний оборот України з Республікою Польща

Таблиця 1 – Товарообіг між Україною та РП за даними національних статистичних відомств

Рік	Польська статистика			Українська статистика			Розбіжність в обсягах імпорту в Україну млн. USD	Розбіжність в обсягах експорту в Польщу млн. USD	Розбіжність в обсягах взаємного товарообігу млн. USD	Розбіжність в обсягах взаємного товарообігу %
	Імпорт в Україну млн. USD	Експорт в РП млн. USD	Взаємний товарообіг млн. USD	Імпорт в Україну млн. USD	Експорт в РП млн. USD	Взаємний товарообіг млн. USD				
2001	1002,7	449,3	1452,0	450,8	497,4	948,2	-450,8	56,0	-503,8	53,1
2002	1180,5	491,6	1672,1	506,0	537,2	1043,2	-674,5	45,6	-628,9	60,3
2003	1561,2	744,6	2305,8	763,2	802,4	1565,6	-798,0	57,8	-740,2	47,3
2004	2031,1	1051,2	3083,3	968,7	979,9	1948,6	-1062,4	-71,3	-1134,7	58,2
2005	2588,2	1021,0	3609,2	1406,0	1010,0	2417,0	-1182,2	-10,9	-1193,2	49,3
2006	3 962,1	1 316,5	5 278,6	2 109,1	1 344,5	3 453,6	-1853,0	28,0	-1825,0	52,8
2007	5511,0	1 693,5	7 204,5	2 920,5	1 636,9	4 557,4	-2590,5	-56,6	-2647,1	36,7
2008	6 205,5	2 261,3	8 466,8	4 280,3	2 338,2	6 618,5	-1 925,2	-76,9	-1848,3	27,9
2009	3 429,8	1 143,6	4 573,5	2 170,3	1 213,1	3 383,4	-1 259,5	-69,5	-1 190,1	35,1
2010	3 939,8	1 827,5	5 767,3	2 788,8	1 787,2	4 576,0	-1 151,0	-40,3	-1 191,3	26,0
11 міс. 2011	4 178,1	2 462,2	6 640,3	2 897,4	2 543,6	5 441,0	-1 280,7	81,4	-1 199,3	22,0

Порівняння даних двосторонньої торгівлі українських і польських статистичних органів свідчить про збереження розбіжностей у зафіксованих даних товарообігу, яке мало місце протягом останнього десятиріччя, в основному в частині імпорту польської продукції до України. Протягом 11 місяців 2011 року статистичні розбіжності склали 22,0 % (таблиця 1 [8]).

Питання виникнення і подолання статистичних розбіжностей продовжує активно вивчатися статистичними та митними органами України та Польщі, втім їх подолання, згідно з висновками спільної робочої групи, неможливе, серед іншого, без приведення української методології обліку експортно-імпортних операцій до стандартів ЄС.

Таблиця 2 – Товарна структура експорту з України до Республіки Польща за 2011 р.(за даними Держкомстату України)

Номер та найменування групи товару	Експорт		
	Вартість, тис. дол. США	у % до відп. періоду попер. року	у % до загальн. обсягу
Всього	2 543 587,6	158,9	100,0
72 чорні метали	647 620,6	201,6	25,5
26 руди, шлаки та зола	450 096,6	131,1	17,7
85 електричні машини і устаткування	224 524,4	135,6	8,8
12 насіння і плоди олійних рослин	150 138,2	234,4	5,9
44 деревина і вироби з деревини	142 070,7	124,4	5,6
27 палива мінеральні, нафта і продукти її перегонки	112 410,8	140,4	4,4
23 залишки і відходи харчової промисловості	107 024,1	148,9	4,2
15 жири та олії тваринного або рослинного походження	66 190,7	160,3	2,6
73 вироби чорних металів	54 611,8	151,9	2,1
25 сіль, сірка, землі та каміння	48 389,6	165,6	1,9
28 продукти неорганічної хімії	37 215,9	158,5	1,5
62 одяг текстильний	35 455,6	117,3	1,4

Окрім цього, аналіз свідчить, що існуванню згаданого явища сприяє недостовірне декларування суб'єктами ЗЕД, заниження митної вартості, зокрема з застосуванням схем подвійних інвойсів, контрабандне ввезення товарів та «мурашкова» торгівля.

Товарна структура експорту країнських товарів до Польщі наведена в таблиці 2. Найбільші статті українського експорту складає сировина (чорні метали, руди, мінеральні палива), що свідчить про досить неефективну структуру українського експорту. Експорт електричних машин та устаткування становить лише 9% загального обсягу країнського експорту до Польщі.

Таблиця 3 – Товарна структура імпорту з Республіки Польща до України за 2011 р. (за даними Держкомстату України)

Номер та найменування групи товару	Імпорт		
	Вартість, тис. дол. США	у % до відп. періоду попер. року	у % до загальн. обсягу
Всього	2 897 362,8	114,9	100,0
39 полімерні матеріали, пластмаси	327 025,8	116,6	11,3
48 папір та картон	257 115,9	106,2	8,9
85 електричні машини і устаткування	236 386,5	155,6	8,2
84 котли, машини, апарати і механічні пристрої	231 935,0	142,9	8,0
27 енергетичні матеріали; нафта та продукти її перегонки	161 389,9	103,8	5,6
87 засоби наземного транспорту крім залізничного	114 187,6	141,2	3,9
73 вироби з чорних металів	113 182,9	173,5	3,9
33 ефірні олії, косметичні препарати	101 839,9	84,3	3,5
44 деревина і вироби з деревини	97 625,2	119,8	3,4
72 чорні метали	94 914,5	93,0	3,3
68 вироби з каменю, гіпсу, цементу	57 314,5	123,9	2,0
30 фармацевтична продукція	53 810,5	137,7	1,9
02 м'ясо та харчові субпродукти	53 351,7	63,2	1,8

В структурі імпорту з Польщі переважає готова продукція, машини та устаткування, апарати, механічні пристрої.

Аналіз динаміки нівестиційної діяльності свідчить про наступне. Станом на 1 жовтня 2011 р. обсяги польських інвестицій в Україні становили 890,2 млн. дол. США, що складає 1,9% від загального обсягу іноземних інвестицій в Україну. З початку року спостерігається відтік польських інвестицій, так станом на 01.01.11р. вони склали – 933,4 млн. дол. США; станом на 01.07.11 р.- 894,4 млн. дол. США; станом на 01.10.11р. – 890,2 млн. дол. США[10].

Найвагомішими польськими інвестиціями в Україні є: фабрика будівельної кераміки «Церсаніт», фабрика паркету «Барлінек», меблева фабрика «Новий Стиль», фабрика упаковки «Кен-Пак», фабрика автозапчастин «Інтер-Гроклін», фабрика металообробки «Полімекс-Мостосталь», банк «Кредо», «Плюс-банк» [11].

Таблиця 4-Динаміка українсько-польської інвестиційної співпраці у 2004-2011 рр.

За даними Держ-комстату України	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011 III кварт.
З РП до України, тис. дол. США	179484	224000	366000	670500	694700	864900	935 800	890 200
З України до РП, тис. дол. США	293	21 300	24 200	30 100	46 900	49 400	49 100	49 500

За даними Державного комітету статистики України, обсяги українських інвестицій в польській економіці станом на 01.10. 2011 р. склали 49,5 млн. дол. США, що становить 0,7% від загального обсягу українських інвестицій за кордоном. За наявною інформацією, обсяг реальних українських інвестицій в РП, які з різних причин не зараховуються українською статистикою, перевищує 1 млрд. дол. США. У Польщі наразі діє щонайменше один десяток підприємств з українським капіталом [13]. Найвагомими українськими інвестиційними проектами в РП є: металургійний комбінат „Гута Ченстохова” (інвестор – «ІСД»), суднобудівельний завод „Сточне Гданське” (інвестор – «ІСД»), «Гута Покуй» (інвестор – «Приват»), завод освітлювальних приладів «Геліос» (інвестор – «Іскра»), Варшавський автомобільний завод (інвестор – «Авто-ЗАЗ»), плодopеробний завод «Т.В.Fruit Dwikozy» (інвестор – компанія «Т.В.Fruit» (власник торгівельної марки «Яблуневий дар»)) [12].

Отже, одним з найбільш перспективних напрямків зовнішньоекономічної співпраці українських та польських підприємств є створення спільних підприємств. Зараз в Україні зареєстровано більше 300 українсько-польських спільних підприємств, що спеціалізуються на випуску продукції промислового призначення. Серед них ТОВ «Кен-Пак Яворів», ТОВ «Петран-ЛТД», «Лебкон» та інші.

Товариство з обмеженою відповідальністю «Кен-Пак Яворів» зареєстровано 19 вересня 2007 року. Єдиним засновником підприємства є Can-Pack Metal Closures Sp.z O.O. ТОВ «Кен-Пак Яворів» входить у всесвітньо відому групу CAN-PACKс головним офісом в м. Кракові (Республіка Польща), яка спеціалізується на виготовленні металевої тари і входить до трійки світових лідерів у цій галузі. Предметом діяльності товариства є виробництво кроненпробок для пивобезалкогольної продукції та виробництво поліетиленової плівки.

Українсько-польське спільне підприємство у формі ТзОВ «Петран-ЛТД» засновано у 1992 році у м. Львів, як підприємство з іноземними інвестиціями. З

1994 року і по теперішній час основним видом господарської діяльності є виробництво елементів збірно-монолітного міжповерхового перекриття «TERIVA». У 1995 році дану технологію перекриття засновниками було запатентовано (Патент № 20331). Станом на 2010 рік сім підприємств України освоїли виробництво елементів перекриття та здійснюють його виготовлення на підставі Ліцензійних договорів.

Спільне українсько-польське підприємство “Лебкон” працює на ринку постачання лінійно-кабельних виробів (муфти, кроси та волоконно-оптичні кабелі) України з 1992р в м. Рівне. Для багатьох партнерів ім’я підприємства “Лебкон” є синонімом надійності постачання виробів високої якості та постійного дотримання найбільш передових і прогресивних методів роботи. Сьогодні СП “Лебкон” входить в першу десятку найбільших постачальників лінійно-кабельних виробів в Україні.

Висновки. Аналіз динаміки зовнішньоекономічного співробітництва свідчить про активізацію зовнішньої торгівлі між країнами, інтенсифікацію інвестиційної та підприємницької діяльності. Однією з найбільш перспективних форм міжнародної співпраці між промисловими підприємствами країн є створення спільних підприємств, що дозволяє об’єднати та посилити взаємодоповнюючі ресурси та виробничий потенціал українських та польських підприємств.

Список літератури: 1. *П.Збергард.* Результаты общественно-экономических преобразований в ольше. <http://www.nbuv.gov.ua> 2. *Франчук Є.* Українсько-польські ініціативи: створення стійкої платформи для розвитку прикордонних територій/ Є. Франчук. – Ужгород: Ліра, 2008. 3. *Чикаленко Л.Д.* Українсько-польські відносини в контексті сучасних інтеграційних процесів у Центрально-Східній Європі// Україна в європейських міжнародних відносинах. – К.: Знання, 2002. – с. 2. 4. <http://go.worldbank.org> 5. <http://www.stats.gov.pl> 6. <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Надійшла до редколегії 15.02.12